

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

17 מרץ 2016

ז' אדר ב תשע"ו

לכבוד

שרת המשפטים, ח"כ איילת שקד

חברי וועדת שרים לענייני חקיקה

ממשלת ישראל

הנדון: הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – גיל הבחור)

להערכתנו אין ברעיון של הורדת גיל ההצבעה ל-17 טעם לפגם. עם זאת, יש לשים לב לנקודות הבאות:

מר אמיר אלשטיין

יו"ד הוועד המנהל

מר יוחנן פלסנר

נשיא

מר ברנרד מרכוס

יו"ד בינלאומי

פרופ' גרהרד קספר

יו"ד המועצה הבינלאומית

חברי הוועד המנהל

מר שאוקי ח'טיב

מר סלי מרידור

מר אבינועם נאור

עו"ד אבי פושר

מר אביעד פרידמן

ד"ר מיכל צור

פרופ' זאב צחור

מר יוסי קוצ'יק

מר עימאד תלחמי

המועצה הבינלאומית

השופטת רוזלי סילברמן אכלה, קנדה

ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב

פרופ' רונן בוגדנור, בריטניה

השופטת דורית ביניש, ישראל

השופט סטיבן ברייר, ארה"ב

ד"ר איימי גוטמן, ארה"ב

ד"ר ג'וזף ג'ופה, גרמניה

השופטת דליה דורנר, ישראל

פרופ' רונלד דניאלס, ארה"ב

השגריר צ'רלס היל, ארה"ב

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה

השופט אברהם סופר, ארה"ב

מר ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

השופט מאיר שמגר, ישראל

סגני נשיא

פרופ' מרדכי קרמיניצ, מחקר

פרופ' ידידה צ' שטרן, מחקר

ד"ר ישי ג'סיסן פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

אלוף [מיל'] עמיחי אילון

פרופ' חנוך דגן

פרופ' מומי דהן

פרופ' תמר הרמן

פרופ' שחר ליפשיץ

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' יובל פלדמן

פרופ' גדעון רהט

פרופ' יובל שני

מייסד

ד"ר אריק ברמון

יו"ד של כבוד

ד"ר ג'ורג' שולץ

1. במרבית המדינות גיל ההצבעה עומד על 18. מדינות מעטות בלבד הנמיכו את גיל ההצבעה לסף נמוך יותר. באוסטריה (החל משנת 2007) וארגנטינה (החל משנת 2012), כמו גם בברזיל הזכות להצביע נתונה לאזרחים מגיל 16 ומעלה. מהבחינה הזו, ההצעה להנמיך את גיל ההצבעה תצרוף את מדינת ישראל לקבוצה קטנה מאוד של מדינות.

2. הטיעון, המופיע בדברי ההסבר להצעת החוק, ולפיו הורדת גיל ההצבעה ל-17 תסייע להעלאת אחוזי ההצבעה רחוק מלהיות מבוסס. אמנם, הורדת גיל ההצבעה צפויה להעלות את מספר המצביעים אך אחוז ההצבעה הכללי דווקא צפוי לרדת. מחקרים מראים כי אחוזי ההשתתפות בבחירות בקרב צעירים נמוכים יותר. מחקר השוואתי שיצא לאור בשנת 2004 הוכיח שבשני העשורים האחרונים (נכון לכתובת המאמר) נכנס למעגל המצביעים דור המאופיין באדישות פוליטית המתבטאת בנטייה חזקה שלא להשתתף בבחירות (כפי שניתן לראות בתרשים המצורף מתוך מחקר המדיניות "מצביעים ולא מצביעים" בהוצאת המכון הישראלי לדמוקרטיה). ניתוח של הבחירות שהתקיימו בקנדה בשנת 2011 מצא כי צעירים (גילאי 18 עד 24) הצביעו פחות מכל שכבת גיל אחרת. תמונה דומה עולה גם מניתוח של בחירות 2005 בבריטניה.

3. מספר מחקרים הדגימו שכאשר גיל ההצבעה בדמוקרטיה ירד מגיל 21 ל-18 הדבר הוביל לירידה ולא לעלייה בשיעור ההצבעה. אם נביט בשני המקרים האחרונים בהם חלה הורדה של גיל ההצבעה לגיל 16 ניווכח כי ההשפעה על אחוז ההצבעה הכללי הייתה זניחה:

- בארגנטינה עמדו אחוזי ההצבעה בבחירות 2011 (טרם הורדת גיל ההצבעה) על כ-79% ובבחירות של 2015 (אחרי ההורדה) על כ-81%.

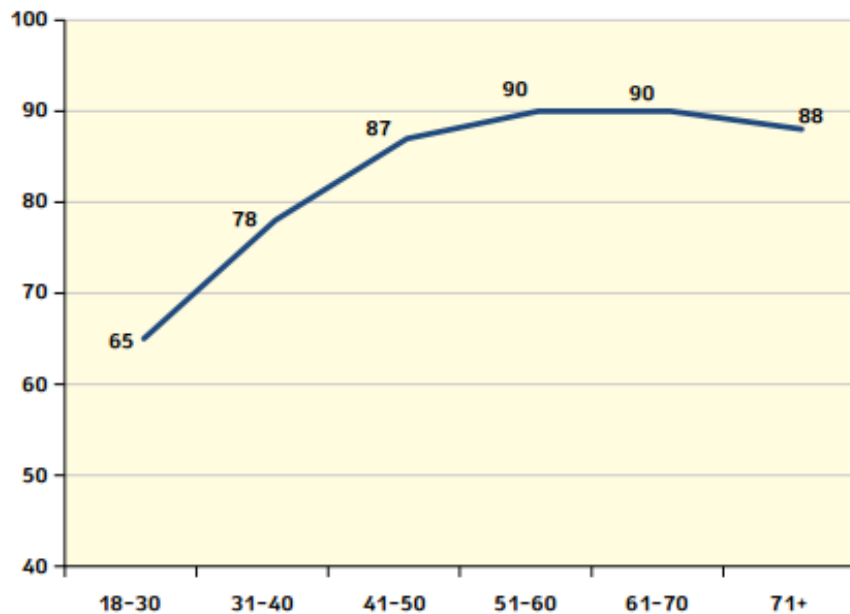

- באוסטריה עמדו אחוזי ההצבעה בבחירות 2006 (טרם הורדת גיל ההצבעה) על 78.5%, בבחירות 2008 (אחרי ההורדה) על 78.8% ובבחירות 2013 על 74.9%.

4. יש להדגיש שנתונים אלה לא משקפים בהכרח את ההשפעה של הנמכת גיל ההצבעה על שיעורי ההשתתפות, שמושפעים יותר מגורמים כלליים אחרים.

5. עם זאת, ייתכן שבאקלים החברתי הישראלי הורדת גיל ההצבעה לא צפויה להביא לירידה באחוזי ההצבעה. ייתכן כי העניין של תלמידי תיכון – הנמצאים במסגרת חברתית יומיומית קבועה ותוססת – בבחירות יהיה גבוה ואולי הם יבואו להצביע באחוזים יפים. אפשר להניח גם שמשרד החינוך יעביר בשנת בחירות מערכי שיעור שיעודדו הצבעה ויסבירו על חשיבותה האזרחית. קבלת הזכות להצביע אף מיישמת את לימודי האזרחות הלכה למעשה.

תרשים 3.10 דיווח על הצבעה בפועל, "הצבעתי בבחירות 2009", לפי גיל (באחוזים)*

* הנתונים אינם משקפים שיעורי הצבעה אמיתיים, אלא מבוססים על דיווח של המשיבים בסקרים בניכוי המסרבים לענות.

בברכה,

פרופ' גדעון רהט רהט
ראש התכנית לרפורמה פוליטית
המכון הישראלי לדמוקרטיה

ד"ר עופר קניג
חוקר בתכנית לרפורמה פוליטית
המכון הישראלי לדמוקרטיה